

Rondom drie

Alle drie nemen ze voor de zomervakantie afscheid: Joke, Dolf en Theo. Twee van hen – Joke en Dolf - kunnen bogen op een diensttijd met een flinke zilveren rand. Voor Theo begonnen de contouren van dit randje zich al een beetje af te tekenen, maar de verlokkingen van de FPU waren te groot... Hoe kijken ze terug op hun werk en welke plannen hebben ze zoal voor de toekomst?

Zowel bij Dolf, Joke en Theo kwam het bedrijf zo'n kwart eeuw geleden in beeld: a long time ago. Welke herinneringen hebben zij aan die tijd van toen?

Bescheiden en minzaam komt Dolf spontaan op voor zijn rechten als eerstgeborene: hij landde immers al ruim 32 jaar geleden – in december 1969 – als medewerker kleuteronderwijs en lager onderwijs aan. Zijn bureau stond op de zolder van een van de gebouwen, toen nog in Den Haag. Aangezien hij de boekjes die hij op zijn eerste werkdag verondersteld werd te gaan lezen al in zijn studententijd had bestudeerd, groeide die eerste werkdag meteen al uit tot een vrije dag. Kwestie van ontwikkelen van eigen taakstelling; zelfsturing, zouden we misschien nu zeggen. Zijn eerste taak was het schrijven van een commentaar op de nota School zonder zittenblijven van Doornbos. Dolf: "Dat commentaar schreven we bladzijde voor bladzijde. Een typiste tikte dat steeds uit, waarna de bladzijden een voor een werden gestencild. Meestal bleek dan dat aan bladzijde twee toch nog het nodige veranderd moest worden, dus werd alles weer vrolijk opnieuw getypt en gestencild."

Tijden van weleer. Iedereen stencilde er gewoon zijn eigen stukken en het hoofd van de boekhouding de salarissen voor de ongeveer 45 collega's aan het einde van de maand nog persoonlijk en ter plekke uit. Tijden waarin Joke – met ook ruim 30 arbeidsjaren goede tweede na Dolf - met haar koffiekannen van pand naar pand over de straat hobbelde. "Pas later", vertelt Joke, "kregen we de beschikking over een bescheiden kantine met een klein assortiment waarin o.a. soep en melk zat." Theo (in dienst gekomen per 1 april 1978) was niet zelden maar wat blij dat de koffie klaar stond wanneer hij na een lange reis bij ons bedrijf arriveerde: "Ik woonde destijds nog in Grubbenvorst. Om op tijd in Den Bosch te zijn, stapte ik al om tien voor zeven op de fiets, zat om half acht in de trein en kon dan rond negen uur aan mijn bureau zitten. Telewerken was er in die tijd niet bij." Op het moment dat Theo in de trein stapte, was Joke al bezig met voorbereidende werkzaamheden; en trouwens, nog steeds maakt ze mét haar Joost rond half acht het gebouw toegankelijk voor de collega's. Tijdstip van wakker worden en opstaan: 6 uur, iedere ochtend, en nooit te laat...

Voor de duidelijkheid: Dolf gaat wel en niet weg. "Fysiek ga ik weg: op maandag 7 mei heb ik het laatste overleg in de expertisegroep bijgewoond. Maar mentaal verlaat ik het bedrijf nog niet. Ik blijf immers nog betrokken bij een aantal werkzaamheden en ik blijf ik in Nijmegen de leerstoel bekleden die door ons bedrijf is geïnitieerd. Ik ga dus pas echt weg als ik in Nijmegen weg ga. Dan, op dat moment, wil ik graag van alle collega's afscheid nemen."

Het toenmalige bedrijf groeide gestaag uit naar het huidige. Hoe kijken ze tegen de organisatie van vandaag de dag aan, welke veranderingen nemen zij waar?

Dolf, kort en krachtig: "De belangrijkste verandering vond ik de omslag van non-profit organisatie naar een profit organisatie en de grotere structurering van het werk."

Joke: "Pas in ons huidige gebouw werd de kantine uitgebreid en bracht ik 's morgens en 's middags de thee- en koffiekannen naar de gangen. De huidige koffie-apparaten en het bedrijfsrestaurant zijn pas iets van de laatste jaren. Tekenend voor de nieuwe

situatie vind ik bijvoorbeeld dat ik twee keer mijn ISO (oud én nieuw) heb gehaald: dat past helemaal in het kader van kwaliteitszorg."

Niet zonder weemoed kijkt Theo terug op zijn begintijd, toen hij met enkele collega's in een project samenwerkte: "Er was sprake van een hechte binding. We kwamen bij elkaar thuis over de vloer, kookten en aten samen, waren op de hoogte van elkaars wel en wee, dronken samen geregeld een goed glas... Dat is in de loop der jaren helaas veel minder geworden. Door de flexibilisering van het werk weet je soms nauwelijks meer waar de ander mee bezig is. Ik vind dat jammer, want daardoor kan ik niet alleen die ander minder tot steun zijn, maar ik kan er ook niets meer van leren."

Zo lang gewerkt... zoveel meegemaakt. Natuurlijk zaten daar ook topervaringen bij. Situaties die nog steeds op het netvlies staan. Zoals...

"Iets wat ik nooit zal vergeten", glundert Dolf, "is dat ik in het kader van een aantal tweedaagse conferenties voor schoolleiders op een ochtend met een secretaresse al vroeg op pad was naar een plaats, ergens rechts van Zwolle: Ommen of zo. Toen we er aankwamen, bleek dat de kamers nog niet op orde waren. We hebben toen samen de bedden opgemaakt en de boel wat schoongemaakt. Een prachtige herinnering!" Op heel ander vlak was zijn benoeming tot hoogleraar in december 1989 natuurlijk een onvergetelijke ervaring.

Joke en Theo hebben beide goede herinneringen aan het geweldige personeelsfeest, destijds op landgoed Schaluinen in Baarle-Nassau, waar we touwbruggen bouwden, optornden tegen klimwanden en met mountain bikes door de bossen crossten. Joke denkt bovendien met veel plezier terug aan de vele, vele recepties die onder haar hoede plaatsvonden: meestal hele gezellige en plezierige gebeurtenissen. "En de cabaretrepitities hè", zegt Joke, "ik heb vaak krom gelegen van het lachen toen deze nog in eigen huis plaatsvonden." Voor Theo was het vooral de slotmanifestatie van het project *Een school waarvoor je kiest* waarvan hij projectleider was. Een gebeurtenis die plaatsvond in het imposante slot Zeist. "Een geweldige meeting, waar zich vele gemotiveerde mensen uit het onderwijs hadden verzameld en belangrijke mensen in het forum zaten. Een inhoudelijk goede bijeenkomst waar ik nog lang naar heb teruggekeken."

Goede tijden, slechte tijden.... Aan welke gebeurtenissen, ervaringen en momenten denken ze met plezier terug, waar liggen de pijnpunten en minder plezierige herinneringen?

Wat Dolf altijd – en trouwens nog steeds – heeft gewaardeerd, is de welgemeende zorg voor het personeel, met name en zeker bij ernstige ziekte, overlijden, verlies en afscheid. Maar ook op het terrein van secundaire arbeidsvoorwaarden blijkt Dolf tevreden terug: "Zaken zoals vrije dagen, secretariële ondersteuning en telewerkvoorzieningen zijn hier goed geregeld. Uit eigen ervaring weet ik, hoe dat ook anders kan: op de universiteit is dat allemaal veel minder adequaat geregeld en ben je daarom vaker op jezelf aangewezen." Minder enthousiast is Dolf over de introductie van het Nieuwe Leren: "Ik heb het vanuit wetenschappelijke blik op zijn zachtst gezegd altijd vreemd gevonden dat dit nieuwe leren niet van meet af aan verbonden werd met innoveren, organiseren en leiding geven." Theo heeft vooral heel goede herinneringen aan de laatste jaren, waarin hij met een aantal scholen intensief gewerkt heeft rond een identiteitsproject. Ook van de contacten met identiteitsbegeleiders in verband met de landelijke herstructurering heeft hij veel opgestoken en leerde hij meer over 'het geheim achter de dingen'. Minder plezierige herinneringen heeft hij aan een periode waarin hij als regievoerder werkte aan een onderwijsvoorrangproject: "Daarvan heb ik wel eens buikpijn gehad."

Joke prijst zich gelukkig dat ze in de loop der jaren de steun kreeg van Monique en Dorothee: "Van hen heb ik ongelooflijk veel steun gehad en zij hebben me ook het gevoel gegeven dat ik er niet alleen voor stond." En natuurlijk waren er ook de donkere dagen: het onverwachte overlijden van collega Peter, het afscheid van Wil...

Weg bij ons: wat zullen ze missen?

Uiteraard: de collega's, vinden ze alle drie. Maar dat wisten we al. Joke: "Wat ik vooral zal missen is de drukte, de mensen om me heen. Dat was ik altijd zo gewend en dat vond ik iedere dag gezellig. En mijn keuken, natuurlijk: want dat was toch mijn trots!" Ook Dolf zal nog vaak met weemoed terugdenken aan de collegiale sfeer in huis: de vriendelijke ontvangst door de receptie bij binnenkomst, de manier waarop collega's je tegemoet treden. "Niet te vergelijken met Nijmegen", zegt hij overtuigend. Voor Theo zullen het zeker de regelmatige fietstochtjes van huis naar werk zijn, die hij zal missen. Hij zal in ieder geval moeten wennen aan een ander dagdagelijks ritme, waarin werk en vrije tijd elkaar zo lange tijd afwisselden. "Bovendien", voegt Theo toe, "zal ik – juist omdat ik altijd met 'hart en ziel' gewerkt heb - mijn zingeving grotendeels moeten proberen te ontlenen aan dingen buiten het werk. Ik zie daar overigens eerder een mooie uitdaging in dan dat me dat verontrust."

Weg bij ons: waarvan zijn ze blij verlost te zijn?

Dolf, resoluut: "Jobmaster. En dan niet omdat je een verantwoording moet geven van je dagenbesteding, maar omdat het niet valide is. Je kunt er namelijk zeer creatief mee omgaan, waardoor het geen reële afspiegeling van de werkelijkheid geeft." En hoewel Theo op zich genomen niet zo'n moeite heeft met de groei naar een goed gereguleerde werksituatie, betreurt hij het wel "dat we deze te weinig als bouwstenen gebruiken om bijvoorbeeld elkaar feedback te geven en er verder mee te werken." Ook Joke zal zich bevrijd zien van een knellend bandje: "Elke dag maar weer nadenken over wat je zult gaan klaarmaken en wat je daarvoor moet bestellen. Met al die veranderingen van de laatste tijd is dat er niet gemakkelijker op geworden."

Niet meer werken betekent: meer vrije tijd te besteden hebben. Welke plannen hebben ze zoal in hun hoofd?

Waar Theo de laatste jaren nauwelijks in heeft geïnvesteerd, vindt hij, is het gewone, alledaagse 'handenwerk': sleutelen, timmeren, klussen. "Behalve brood bakken en wat tuinieren ben ik in mijn vrije tijd weinig 'ambachtelijk' bezig geweest. Daarom loop ik nu met het idee rond om her en der eens een tijdje 'als gezelschap' mee te gaan lopen: bij de loodgieter, de fietsenmaker, de stratenmaker, de timmerman. Enerzijds om meer waardering voor dat vak te krijgen, anderzijds om er wat van te leren, zodat ik bijvoorbeeld in de toekomst zélf de remmen van mijn fiets kan stellen." Theo hoopt zich ook te kunnen gaan zetten aan de bestudering van de geschiedenis van Den Bosch, zodat hij wellicht in de toekomst nog als stadsgids zou kunnen functioneren. Daarnaast wil hij zich meer gaan inzetten voor vrijwilligerswerk met senioren. "En natuurlijk kan ik eens wat meer naar mijn moestuintje, een extra fietstochtje maken en vakantie nemen wanneer en hoe lang we dat willen!"

Behalve een keer uitslapen en niet elke dag om 6 uur op, prijken op het lijstje van Joke nog een heleboel andere voornemens. "Ik kan nu in ieder geval meer tijd besteden aan onze zes kleinkinderen. Daar verheug ik me op. Verder heb ik een nieuwe fiets gekocht, omdat ik vaker samen met Joost wil gaan fietsen. Natuurlijk blijf ik op fitness en aerobics. Er komt meer tijd vrij voor mijn grote passie: country-dansen." Daarnaast wil Joke iets voor Unicef gaan doen: "Ik beheer al jarenlang een potje waaruit regelmatig giften naar Unicef gaan. Nu ik meer tijd krijg, denk ik aan het inrichten van

een regionaal steunpunt waar mensen bestellingen voor Unicef kunnen komen ophalen."

Dolf zal waarschijnlijk wat vaker in de wei te vinden zijn: golfen is immers zijn lust en zijn leven. Hij wil graag meer wedstrijden spelen en zijn handicap naar beneden brengen. Voor de kenners: deze is nu 23,4 op een schaal van 0 (prof) tot 54 (beginner). "Maar los hiervan wil ik graag blijven bijdragen aan mijn ideaal: verbetering van het onderwijs. Dat kan ik vanuit mijn leerstoel in Nijmegen, door colleges en onderzoek en via het expertisecentrum Schoolleiding en onderwijsvernieuwing." En dat alles zonder de druk van marktconform werken...